

ADMINISTRAȚIA ȘI EXERCITAREA PUTERII ÎN SCAUNUL SECUIESC CIUC, GIURGEU ȘI CASIN ÎN SECOLUL AL 18-LEA (1708–1780)

Subiectul cercetării noastre este funcționarea scaunului Ciuc, Giurgeu și Casin între 1708–1780/81: niveluri de putere, actori individuali și instituții. În lucrarea noastră am reconstituit funcționarea oficială a juzilor supremi regali între 1708–1781 și relațiile dintre scaune. Pe lângă explorarea istoriei evenimentelor, am încercat să răspundem la o serie de întrebări interdependente.

Cadrul spațial al studiului nostru acoperă regiunile istorice Giurgeu (Gheorgheni), Ciucul de Sus, Ciucul de Jos și Casin. Limita inferioară a intervalului de timp al studiului nostru este anul 1708, dată limită justificată de expulzarea trupelor lui Ferenc Rákóczi al II-lea din Transilvania (cu excepția zonei Munților Metaliferi), când puterea habsburgică a început să reconstruiască administrația care fusese desființată între 1703 și 1708. Anul 1708 a marcat începutul unei epoci complet noi în istoria politică și guvernamentală a Transilvaniei, cu impact major și la nivelul jurisdicțiilor. Limita superioară a intervalului de timp al cercetării noastre este 1780/81. Odată cu moartea Mariei Tereza, o epocă din istoria Imperiului, a Transilvaniei și a regiunii scaunului Ciuc s-a încheiat. Ultimul jude suprem regal din această perioadă a fost Ádám Henter, a cărui moarte (1781) a coincis cu sfârșitul domniei reginei, la doar câteva luni distanță. Domnia lui Iosif al II-lea, care a durat un deceniu, a marcat o perioadă aparte în viața regiunii, sub influența reformelor iosefine.

Am examinat diferențele dintre exercitarea puterii înainte și după preluarea puterii de către Habsburgi, precum și caracteristicile exercitării puterii de către judele suprem regal. Totodată, am examinat și câte niveluri de putere pot fi identificate în cadrul sediului, precum și distribuția birourilor în funcție de nivelul de putere. De asemenea, am considerat că este important să clarificăm la ce niveluri de putere se aflau primipilii și comunitatea liberă. În reconstituirea istoriei oficiilor, am căutat și interpretat date care să aducă lumină asupra caracteristicilor oficiilor, a competențelor și cadrului juridic ale acestora. În ipoteza noastră de bază, condițiile sociale și schimbările din scaun sunt strâns legate de exercitarea puterii și de sistemul instituțional. În cadrul cercetării noastre, am examinat detaliile acestor relații în căutarea unor răspunsuri privind caracterul acestor relații. Pentru fiecare instituție în parte, am interogat sursele cu privire la întrebări specifice: care erau caracteristicile și particularitățile de funcționare a scaunului, a adunării de scaun și a tablelor continue; care era stratificarea socială a scaunului; au fost într-adevăr comunitatea liberă și primipilii strămutați din adunările de scaun, așa cum au susținut cercetările anterioare? În literatura de specialitate este aproape un truism faptul că organizarea tablelor continue a adus schimbări în sistemul judiciar și

în administrație. Care au fost aceste schimbări la nivelul unei singure jurisdicții? Încercăm să răspundem la această întrebare în cazul Ciucului. Privind birourile și instituțiile, nu am putut ignora componența personală a acestora. Reconstituirea carierelor personale pune în lumină care personalități și ce familii au dominat scenele puterii în scaun. În acest context, am dori să găsim răspunsuri la întrebarea cum au funcționat reînnoirile oficialităților, precum și la ce nivel și sub ce formă a intervenit puterea centrală în mecanismele lor.

Pe lângă organizarea tablelor continue, înființarea regimentelor grănicerești a fost o altă piatră de hotar în viața comunității secuiești. Cercetările anterioare și literatura de specialitate privind organizarea regimentelor de graniță s-au concentrat în principal pe istoria organizației, pe aspectele militare și sociale și pe masacrul de la Siculeni. S-a acordat mai puțină atenție administrației scaunale și cadrelor de funcționari care au întruchipat-o. În această carte, vom examina evenimentele din 1762–1764 pentru a răspunde la întrebarea privind impactul organizației militare asupra administrației și instituțiilor secuiești. Și, după înființarea regimentelor grănicerești, care au fost consecințele noii situații administrative și sociale asupra funcționării scaunului, dar și cum se raporta vechea ordine a primipililor și a comunității libere la exercitarea puterii în scaun; și la ce nivel aceștia din urmă au rămas prezenți în viața administrativă a scaunului. Ne concentrăm, de asemenea, pe funcționarea, unitatea și specificul celor patru scaune filiale. Căutăm răspunsuri la întrebarea cum s-a manifestat autonomia internă a scaunelor filiale, care au fost caracteristicile acestei autonomii și de ce instituții au fost ei legați. De asemenea, neexplorată și neclară în detaliu este problema relației dintre o jurisdicție și autoritățile superioare, alături de măsura și practica implicării autorităților superioare în viața scaunelor.

Pentru a surprinde specificul, mecanismele și cadrul jurisdicțional al exercitării puterii în scaun, pentru a reconstitui componența personală a elitei conducătoare, pentru a cunoaște funcționarea instituțională a scaunului, trebuie să examinăm pe rând următoarele instituții și birouri: adunarea generală scaunală, scaunul general de judecată, scaunul filial de judecată, adunările filiale, table continue, judele suprem regal, vicejude regali, notari, jurații (assessori), perceptor, inspecți comisar, comisar de stație.

În contextul evoluției istorice, subiectul nostru a fost examinat nu numai din punct de vedere instituțional, ci și din punct de vedere social-istoric, cu un accent deosebit pe abordarea arhontologică și prosopografică. Pe baza surselor folosite în cercetare, am întocmit o listă cu funcționarii din Giurgeu, Ciucul de Sus, Ciucul de Jos și Casin.